

Politikai
röpiratok

2

Nur ein Landmann, welcher den Menschen nicht
Deutschland Österreich kann einen Antheil an Europa
Grußschickel der Gralstisch der Deutsch-Oesterreich
Es ist das letzte Mal die Zeit zum Aufbruch.

Wieder wir nun schließend am Ende
Es vertritt in diesem Anzeiglichen Thesen
Es wird uns zu zeigen, dass die liberalen
nur mit den liberalen Deutschen nicht können, jeder
andere Hand wäre wesentlich und nicht sich selber
später an den Tag zu geben.
Dieser Gedanke hat nicht schon in Europa die Welt
gelebt und wird hoffentlich in der menschlichen
Adressen zur Lösung kommen.

Wir haben schon viele Male die Freiheit
Nur die Freiheit ist die Freiheit der Freiheit
Nur die Freiheit ist die Freiheit der Freiheit
Wenn unsere Freiheit nicht politische Freiheit an der Spitze
der Freiheit steht, dann ist sie nicht zu Stande kommen.
Die menschliche Freiheit ist nicht nur ein Interesse
an der Freiheit, sondern ein Interesse an der Freiheit
diesem, denn die Freiheit ist die Freiheit der Freiheit
Verbindung zwischen Freiheit und Freiheit, verbunden.
Wenn aber gegen jede Freiheit der menschlichen Land-
tax kein Wort der Freiheit zur Herstellung der Freiheit
menschlichen Freiheit in Österreich ist nicht, dann ist nicht
kein liberaler Freiheit in Europa, denn die Freiheit
wäre, was man von den Menschen im Interesse der Frei-
heit zu erwarten hat.

DE BALLAGI GEZA.

MEDDIG ÉS NE TOVÁBB!!

Irtá

Ötvenyi.

[Wass Ferenc] J.

1861.

Nyomatott Fölk és társánál Temesvárott.

MEDDIE ES NE TOV ABBA

Quidquid agis,
respice finem.

DEBALLAGI MÓR.

I.

Egy kis szemlélet.

Mióta látja a világ, hogy III. Napoleon a meglepési műfogásokkal hatást, sőt legtöbbször eredményt is szokott kivívni, még a régi rendszerű kormányok is kapkodnak e szer után, ámbár a szokatlan ember ügyetlensége bizony keresztül rí azon.

Hogy a bécsi kormány a magyar haza integritásának kihirdetését ujévi ajándékkul tartogatta, szinte az e modorrali kacérkodás jele, de biz az a számított hatásadászat sorsában részesült, azaz egyik félre sem volt azon benyomása, mint szándokoltatott.

A vojvodinai separatistákra nem, miután ezek a gróf Mensdorff kérdezkedéseinek eredményét célzataikra kedvezőnek hitték a hosszas fontolgatásból: a magyar nemzetre nem, mert az addig hazaszerte történt események után mindenki meg van győződve, hogy az az erkölcsi nyomas kényszerűségének eredménye.

A ténnyel magával megnyerhette volna a kormány a nemzetet, ha kezdeményezőképp lép fel vele: most már hatásának éle el van vásva.

Határozatlan viselet a magánéletben is tönkre teszi az embert, hogy nem a nyilvánosban.

Bécsi kormányunk mozdulatai az eltökélt javulás jellemét még nem viselik magukon.

Nyílt titok, hogy magyarország az ugynevezett engedményeket a fenyegető olasz háborunak köszönheti, mennyiben ma már a katonai vasfegyelem alatt szorongó fiai sem oly fő nélküli vak eszközök, kik a vezényszóra gondolkodás nélkül rohanjanak a szemszéd nemzet szabadságának gyilkolására, — annál inkább félni lehetett pedig, a 10 évi zsidbadság után ismét lelegzethez jövő nemzettest olyszerű mozdulatot talál tenni, mely majd sehogysem illik a civilisatorok keretébe.

Hogy az 1859-ki hadjárat eseményei s az erre következő augusztusi kiáltvány még nem voltak képesek egy alkotmányos fordulat előhírnökét játszani, mutatta a néhány nap mulva kiadott protestans patens.

Ebből az volt a tanuság, hogy a bécsi kormányférfiak a liberalis oetroy csillogó fővenyét ugyan hajlandóknak mutatkoztak szemünkbe szórni, — de csak főveny maradt az, s szurta szemünket.

Míg végre a nápolyi kormány bukása egy maroknyi fegyelmetlen csapat előtt gondolkodóba ejté az uralkodó családot, s kezdtek

visszaemlékezni rá, mennyiszor mentette meg a magyar nemzet a bécsi trónt, — kezdték óhajtani, hogy e nemzet hős fia ujjra sikra szállja-
uak védelmére, — de belátták épen a protestans patens következmé-
nyeiből, hogy azt az octroy ki nem elégíti, annyira nem, miként kész
magát tizedelve elzáratni, de a maradék azért nem riad vissza bármely
óráan az áldozatok sorsát osztani.

Mit volt hát mit tenni, mint, hogy az uralkodó elhatározta magát,
az összes nemzetre is hallgatni a tányérnyalók helyett.

De: már akár az emberi természet gyarlóságában gyökerezik, a
magukat ragaszkodóknak mutató egyénektől nehéz megválás, — akár
a bizalmatlansági tartózkodás az oka, hogy az általunk eddig üldözött
egyénekre csak félve bizzuk magunkat, — elég az hozzá, hogy a saját
börtönből előhívott kormányférfiak ellensúlyozására a régi rendszer csö-
könös oszlopaiból is megtartatott még egypár a fejedelmi tanácsban.

Csakis ezek sottogásainak tulajdoníthatók a részint félszeg enged-
mények, meg azon tartalék eszínék, melyek másra nem célozhatnak,
mint a külvész elhárítása után a csavarnak ha nem is új szorítására, de
mindenesetre további tágulásának meggátlására.

Ilyen tartalék nyilvánvalóképen a minden szervezeti kormányren-
deletben figuráló pótlék, hogy minden vallás és nemzetiségi felekezetre
tekintet legyen a kinevezéseknél.

A magyar alkotmányok eféle szabványokra szüksége nincs.

A magyar alkotmány nem ismer a honpolgárok közt sem vallási,
sem nyelvi különbséget.

A magyar alkotmány e nemü szabadelvűsége 800 éves, — érvé-
nyes volt az még az aristokratikus alakban is, mert az a nemességet
minden érdemes honfinak osztá.

Nálunk csak a képesség és bizalom volt mindig irányadó.

Hogy ezzel a megyei választásoknál hébenhóban egy kis vissza-
élés történt, annál kevésbé változtat a dolgon, mert a kormányok részé-
ről sokkal több ilyesmi fordult elő.

Mint hogy a visszatekintések recriminációkra vezethetnének, ma-
radjunk hát tárgyunknál s nézzünk csak előre.

Mit is szándokolhatna hát a kormány egyebet — kérhetik az
optimisták — mint az october 20-ki bocsátvány azon célzatát, hogy
minden felekezet megnyugtassék, miután eddig oly féltékenyen ellenőr-
zék egymást?

Lehet, hogy ilyet is akar a kormány, de a következés csak ha-
mar meg fogja mutatni, miként nem ezen cél éretett el.

Tudjuk, hogy a serb és román nyelvű honfiak közt aránylag ke-
vesebb a képzett egyén, mint az önkormányzási jogok százados gyakor-
latában nőtt magyarság között, kivált az elsőik által lakott megyékben
hol a magyar elemet majdnem csak a birtokos nemesség, tehát nagyon
csekély szám képviseli:

Tudjuk, hogy a félmivelt ember sokkal rátartósabb követelésű,
mint a teljes képzettségű:

Tudjuk, hogy a hiúság s önhittség szenvedélye leghamarább ra-
gad demagógiára:

Természetes tehát, hogy a serb és román népeknek épen legképzetlenebb tagjai fogják a köznép gyarlóságát felkorbácsolni az elnyomtatás újabb ijesztgetéseivel, ha őket néhányukat követeléseik arányában nem tömik el hivatalokkal.

A mívelt része e nemzetiségeknek mindig szorosán csatlakozott eddig is a szabad magyar alkotmányhoz, de hogy az emlitemmel osztályábrándjai korlátlanok, arra már tények feleltek mind déli magyarországban, mind Erdélyben.

Joggal hivatkozhatik bárki a nép józan belátására és az előkelők reménylhető jó befolyására: de ellenében azt állítom én, hogy a burján hiában hisszük kiirtottnak, míg magvetője akad; — a magot pedig liferálta és liferálja a Bach-rendszer maradványa.

Ez épen arra céloz, hogy némi magva a kölcsönös neheztelésnek mindig maradjon a testvérnépek közt.

Csak az az egy vigasztal, hogy az uralkodó családban a határozott szabadelvűség képviselve van, és így reménylhető, hogy ezen burjánoknak magva szakad, s ezen az örök viszongásra szolgáló eszméknek törvényes nyoma nem fog lenni.

Lám az egész ország a törvényesség elve mellett lobogtatja zászlóját: megengedi, hogy az uralkodó által még eddig el nem ismert 1848-ki törvényeken van mit javítani, de ezt csak a törvényhozás útján engedi meg.

Magyarország tehát a törvény és elv politikája hívének vallja magát: s tagadhatlan, hogy ez a legszilárdabb, mit az emberi ész és jellem alakíthat.

Mi keleti faj vagyunk, minket civilizálatlan, azaz barbár népnek híresztelnek:

de bizony moudom, hogy nem is akarunk másként civilizálódni, mint önmagunkból, önfejlés által, habár ez lassabban látszik is haladni.

Igy eredeti egyenes jellemünket megőrizzük, míg elég okunk van óhajtani, hogy a külföldi elem e'harapózától óvjon meg bennünket a gondviselés.

A rázkódtató eszméknek nagy befolyásuk van, de ha áradatként borítanak el, csak a hol salakja ragad rajtuk, az öntözés későbbben tán mutatkozó kalászeit mocskitják.

Ki nem ismerné el az ujkori eszmék nagyszerűségét: de ki is nem fájlalja a 12 év előtti rázkodás demoralizáló utónyomait?

Hol a régi nyíltság, egyenesség, hűség a magán életben, hol az áldozatkészség önérdek szennye nélkül? ritkák mint a fehér holló.

Mióta a magukat a civilizáció zászlóvivőinek állító nemzetek mint kormányok az elvek politikája helyett az érdekek politikáját tölték előtérbe: azóta szilárd alapját nem ismerhetni el a népek jólétének, jövedőjének, biztosságának, — azóta nem a becsület, de az eskü és szerződés oly hiu játszerré törpítettett, hogy azok sem külfelé, sem a beléltben a népeknek egymásközt, mint kormányaik ellenében többé nem garantiák.

Kik ma szövetségeseik s jó egyetértésben vannak, holnap egymás ellen fenhetik vasaikat: az uralkodók lelketlenül törölhetik el alattvalóik alapszabadságát, vagy üzethetnek el ezek által majdnem szeszelyből.

Majdnem mi vagyunk egyedül, kik még az elv politikájának hívei maradtunk, kik nemcsak saját, de apáink esküit is megtartjuk, — igaz, hogy javunkra szolgálnak, de épen elvi következetességük miatt, hiszen ha érdekpolitikát követnénk, úgy bánhatnánk honfitársaink külön csoportzataival, mint az angolok az irekkel.

Hogy a közelebbi bécsi kormányférfiak mennyire voltak az érdekpolitikától inficiálva, nem kell mutogatni, — hogyan is resvedt össze alkotványuk, mutatja a következés: nem is maradt más hátra, mint hogy a kormány is átlépjön az elv, a törvényesség elvének politikájára.

Ha ő őszinte becsületességgel követi azt, számíthat minden igaz és jogos ügyében reánk, ez elv testesült képviselőire.

De ne kétértelműen játszóck a magyar nemzet e szent elvével, hanem határozott egyenességgel vallja be és kövesse azt.

Feltétlenül és tartalék nélkül adja meg a nemzetnek, a mi a nemzeté, és tapasztalni fogja, hogy a nemzet is egész odaadással adja meg magát.

Ma azonban a nemzet még nem kiálthat hozsánát, mert nem állított vissza a törvényesség, a törvények sérthetlenségének elve.

Először azt várja a nemzet, hogy V. Ferdinand király hívja össze az országgyűlést, az általa szentesített törvények értelmében s ha előhaladt kora miatt akar, mondjon le.

Törvényesen a nemzettel az ő visszalépte eddig tudatva nincs.

A nemzet azután kész Ferenc Józsefet törvényes uralkodójaul elismerni, s vele a törvények módosítása vagy új szervezet fölött tanácskozni, ha azokra megesküdött és megkoronáztatott.

Ezen uton kívül minden más sérti a nemzetet, és bizalmatlanságát annál inkább erősíti, mert az october 20-ki bocsátványok a mellett hogy elvben törvénytelenek, még a kivitelben is szóval mint tettel melőzik a legutósó törvényes alapot, ministerium helyett kancelláriát állítván, képviselőválasztásra pedig épen az 1608-ik évre menvén vissza.

Félre tehát az octroyal! mi csak törvényeinket követeljük, de azontul nem is megyünk.

Odáig nem fogunk megállni, de azt nem is lépjük át.

Kormányalak.

Hazánkban boldog boldogtalan politizál, csak hogy ezelőtt titkos sutogással, most szabad, tán nagyon is tele szájjal.

Legközelebb egy oly körben voltam jelen, melynek tagjai állásuk és értelmiségüknél fogva képesítve vannak komoly szót vezetni nyilvános ügyeink körül, s azért nem kevésbé ütköztem meg, hogy a zsibbasztó 11 év mily hatást hagyott még itt is hátra.

A határozott program helyett, melynek minden sikerre jutni óhajtó léptet vezérolni kell, csak úgy a bizonytalan, sőt ábrándos véletlenekrei építés harapózott el, mely szilárd haladók helyett az eseményeknek lapdáit nem irányadóit leli majd bennünk.

Nem kis megütközésére szolgálhat a komoly irányban törekvő hazafinak, hogy sokan, nagyon sokan mennek a világ eseményei ellen, oly szándokkal, hogy majd annak fordulatai szerint szabandják meg határozataikat; nem gondolva arra, hogy ha tárt karral rohanandnak a csapongó elem ölébe, a határozat hatalma már elnyeletik az által.

Első szükség, megértenünk egymást, s így kényszerítve vagyok azon különben is nyílt titkot leplezetlenül feltárni.

Ha a viszonyok kedvezőtlenül mutatkoznak — mondják az illetők — úgy alkalmazkodunk helyzetünkhöz,

ha kedveznek, úgy az 1848-ki institutiokat tellyes miségükben fogjuk követelni,

ha a külföld közvetve támogatand, úgy csak a fejedelmi személyes uniót hagyjuk meg,

ha pedig a külföld közvetlen is beavatkozni látszik javunkra, úgy, — — — — — (kiki tudja a befejezést)

Ér részemről oly nézethen vagyok, hogy a nemzetnek testületileg, mint egyes polgároknak legfőbb kötelessége törekvései végeztélja iránt már a kiinduláskor megállapodni és tisztába jöni.

Mi keleti, lelkesedő faj vagyunk, kiket a pillanat hatalma kivált a haza és szabadság nevének hangoztatásakor könnyen túlságba ragad, a mint ezt már mindnyájan meg is értük.

Hát újra nem akarunk e' saját kárunkon tanulni?

Hát újra a látatlan kékbe vágunk e rohanni? s a délibáb játszi panorámája alatt elfeledjük a sivár homokot?

Csak ettől mentsen meg beanünket újra a gondviselés!

Nem népszerű a fejedelem vagy az uralkodó család?

A szakadók tele marokkal hozzák az utóbbi 300 évből, a bizonylatokat, hogy hazánk mindig csak nyomolni, a német részek gyarmatává aljasítani szándokoltatott: igen, de sikerült e?

S ha eddig nem sikerült, félt e hogy ezután sikerülni?

Kétségbe kell esni nemzetünk életképesége fölött, ha sem saját magunkról, sem gyermekeink és unokáinkról nem teszünk fel annyi erélyt, hogy meggyűsítsák, mit apáinknak sokkal kedvezőlenebb állapotban meggyűsíteni sikerült.

Nem akarom hinni, hogy az uralkodó családnak hagyományai közé tartoznék hazánk megsemmisítése, — vagy ha igen, hogy a haladó kor-szellem le ne győzhetné a setét obscurantismus eféle elveit.

És ha a jelen és jövő tagok jóvá kívánják tenni, mit őseik hibáztak, — eltaszítjuk e a békejobbot?

Mikor az önkény és makrancra hajlott házasság végre belátja hibáját, s jobbulni igyekezővel bizalommal közelít elénkbe, karjainkat az ő eltaszítására nyújtjuk e ki ámbár dacossága idején vele mérközni nem tudánk?

A javulás nem késő, ha a sértett fél belátó és engesztelékeny tud lenni.

A mellett vagyok, hogy megtérő felünknek ne adjuk meg magunkat feltétlen gondtalansággal, mert hiában, az ember gyarló s a korlátlan hatalom oly császszer, mely hamar elragadhatja az embert a higgadtság teréről:

Korlátokat állítsunk fel, melyek szabadságunkat és függetlenségünket megalapítani eventualitások ellen védjék, —

de a korlátok nekünk magunknak is szabjanak határt.

Ezen véggél hazánk teljes függetlensége legyen előttünk, hogy sem belül visszavonás által meg ne törethessék, sem jóléte más tartományok érdekének alá ne rendeltessék.

Oly törvény kell nekünk, melynek jótékony melege köré e hon, minden polgára örömmel gyűljön, s oly törvény, mely megóvjon az alárendeltségtől kifelé.

Törvényeink az első célra már részint vannak, részint értük az egész ország készséges testvérszeretettel nyilatkozik; a második értelemben is vannak törvényeink, de azokkal a különben békülni szándékozó fejedelem még nem látszott kellőleg megbarátkozni.

A kénytelenség azonban rászorítja őt.

Kénytelenség? — kérditek — hát a kényszerített engedmények párnáján nyugton ringatózunk e?

Nem ott, de nem is szeretném, ha e nemzet még valaha a puhaság kényelmébe találna sülyedni: ébernek kell e nemzetnek maradni, hogy fennállni és haladni bírjon, mely utóbbi nélkül a veszendőség rotába sülyedne.

Tegye bár a fejedelem némi kényszerűség érzetében az esküt az alkotmányra: az azért nem fogja őt kevésbé kötni, s mind saját népei, mind a művelt világ feltétlenül elítélik, ha megszegi azt, mert ha lelkiismeretével ellenkezne, mondott volna le.

Megesküdött ő a nemzetnek, úgy nekiünk is azt kell tennünk irányában.

Hisz mit is akarhatnánk különben?

Már magában az emberi természetben rejlik az önkénytelen tisztelet a tekintélyek előtt.

Azonkül a mi nemzetünknek ezredév óta úgy vérebe nőtt a királyság alkotmányja, hogy józanul ki sem gondolhat másra.

Nem vitatom, hogy majd késő unokáink, azon korszakban, midőn az emberiség mostani ugynevezett kamaszéveiből a higgadt és érett férfikorba fog átélni, annyira fognak tökéletesülni, hogy az alkotmányos köztársaságban is háborgás nélkül élendáek; de a mostani világviszonyok, s mint mondám saját szokásaink is az alkotmányos királyságot követelik.

Lám még a példányképül szolgáló Ejszakamerika is, melyet kívülről semmi nyomás, semmi veszély nem fenyeget: polgárai szenvedélyessége következtébeu bomlással fenyeget, és az unió legfőbb tekintélye nem vonakodott bevallani, hogy a pártütöket a törvény és szerződés megtartására nem szoríthatni.

Ha királyunk alkotmányos, maradjunk körében hisz hol akarunk és miféle királyt?

Sehogysen bírom elhinni, hogy a külföldön élő emigratio tagjai Sz. István koronáját el merték volna ígérni: az összes nemzet indignatióval tiltakoznék ily bitor pártütés ellen.

Sokra vihethi az embert a kétségbeesés, a honvágy fájdalma által felfokozott lázas ingerütség, — de ha eddig birt valakit ragadni, az már örültség.

Bátran megnyughatunk az uralkodó család irányának s elveinek alkotmányos fordulatában és szilárdulásában: erre a mi törvényeinken kívül a német tartományoknak ígért alkotmányok korszerűsítése is garancia léssen, melyekre pedig őt sem hagyományok, sem ősei esküi nem kényszeríthetk.

Miért ne lehetne a magyar korona tekintélyes birodalmának külön alkotmánya, ha még a kisdud német tartománykák mindegyike is külön szervezetet nyerhet?

Őszinte meggyőződéssel és szilárd hazaszeretettel merem felhívni imádott nemzetemet, hogy higgadtan haladva, követeljük minden erélylyel hazánk teljes jogait és előnyeit.

Ne alkudozzunk a viszonyokkal, ne bizzuk magunkat az eshetőségek fluctuatiójára, hanem ingadozás nélkül haladjunk szilárdan független alkotmányunk árnyalat nélküli visszaállítására:

De azután a küzdelmek hevében, a siker lelkesedése közepett is tudjunk — — megállni! — — — — —

A mi viszonyunk az osztrák tartományokhoz semmi más, mint a fejedelem személyének egysége.

Mi külön államok vagyunk, úgy ősi hagyományok, mint törvények, nyelv, eredet és egyéni hajlamokban; vagy kevés, vagy semmi rokonságot közöttünk, eggyéb, mint hogy kereskedési vonatkozásban állunk.

A mi helyzetünk egymáshoz majdnem azonos a scandináv félsziget országaiéval.

Norvégia alkotmánya a legszélesebb népképviselési, mint a magyar: Svédciáé rendi, épen mint a minő felé a mi szomszédaink törekvései is gravitálni látszanak.

Norvégiában sokkal inkább meg van a királyi hatalom szorítva, csakugy mint nálunk, sőt még óhajtható volna, ha mi egykét előnyös jogeszmét s törvényt azoktól átültetni iparkodnánk, minő épen az ország pénzügye, mely függetlenül kezeletik, s az adókievetés, melyet az országgyűlés jóváhagyás alá nem is tartozik bocsátni.

A birodalom német tartományai hosszas kiszokásuk által a széles alkotmány körében nem is éreznék magukat otthonosan, s szokva vannak az aristocrátiát előljárni látni, mint épen mutatja, hogy reménylett felső kamrájukba a születési nemességen kívül a törvényszéki elnököket sat. is bekövetelik (Par excellence beamter-nép.)

Ha már most a scandináv király nyugalmasan és bekében uralkodhatik két oly alapelveiben divergáló alkotmány mellett, sőt mindkét ország által szerettetik, mert mindegyik jólétnek, virágzásnak örvend: — nem bírom belátni, miként ne férnénk mi meg heterogen alkotmányaink dacára a német tartományokkal a dualismus szerkezetében?

Nem követeljük, hogy őket alárendeljék a mi érdekeinknek, sőt az egész haza fennhangon követeli nekik is az alkotmány jótéteményét, de minékünk sem szabad magunkat kizsákmányoltatni engedni.

S ez azon pont, melyre az országgyűlésnek, a nemzetnek, nem lehet elég óvatosan vigyáznia.

Az összeegyeztetés azonban lehetséges, — saját történetünk mutatja.

Tisztán személyes uniót ismerjünk el hát a német tartományokkal, minden más ügyben teljesen függetlenül kormányozzuk magunkat: de ebben nyugodjunk is meg.

Most midőn alkotmányos mozgalmaink megindultak, tüzzük ki egyenesen a határozott végcél, melyből ne engedjünk egy tapodtat, s utunkon se a küzdelmek el ne riaszthassanak, se a netáni csábok meg ne tántorithassanak.

De ha kivittuk, megnyertük, állapotjunk is meg!

Odáig kérlelhellen eréllyel, — de ne tovább!

III.

Felelős ministerium és megyerendszer.

Gyakorta halljuk emlegettetni, hogy a közelebb összehívandó országgyűlésal kotmányozó lesz: nekünk nincs szükségünk eféle eljárásra, mert nekünk van alkotmányunk, még pedig egyik a legszabadabbak közül Európában, s ha a leendő képviselők ily munkába fognának, az az alkotmányunkat holmi bécsi insinuatiók után kezdenék nyenesni, a hazaárulás bünébe esnének.

Mi tulajdonkép a szálla a német kormányférfiak szemében? A pénz- és hadügy önálló kezelése.

Meghiszem, hogy szeretnék a pénzügyi mütetek, vulgo adósságcsinálók nagymesterei, ha mi országunkat az eddig mesterlegényekből civilizátorokká alkotott beamterek 50 milliónyi fizetése helyett 15—16 millióval ellátni bírnók, s a maradó 34 milliót jámbor juhok módjára szépen rendelkezésükre bocsátnók, hogy mosolyogva mondhatnák el rólunk: „sic vos non vobis — — — — —”

De hisz nem esett e nemzet a feje lágyára.

Magyarország pénzügyeit is kell hogy maga kezelje, s ha gazdálkodni tud, maga vegye hasznát.

Adjon királyának méltóságához illő háztartási összeget s azzal vége legyen pénzünk külföldrei szivárogtatásának.

Való, hogy azelőtt a király és családja ellátására a koronai uradalmak szolgáltak, melyek most elzalogosítvák, s így a szigorú követelékenység azt követelné, hogy váltsa ki őket, ki árukat felvette: de a méltányosság mindamelllett nem engedi, hogy a magyar a királyi udvart nyomorogni engedje, azért az udvartartás költségeit ki kell állítanunk.

Hogy azonban a tudtunk és javunk nélkül, jogunk ellenére elidegenített uradalmakat kormányunknak vissza kell követelni, az minden kétségen fölül áll: a modalítások rendezését azonban bizzuk férjainkra s országgyűléseinkre.

Nem árt mindamelllett elvül kitűzni, hogy azokra a népnek adózni nem szabad, hanem kamattalan kölcsönre változtatván a rajtuk ne hezkedő testet, saját jövedelmeikkel kell törlesztetni, s egy illő törvényekkel gondoskodni hasonló visszaélések megelőzéséről.

Ezzel a bécsi banknak semmi igaztalan károsítást nem okozunk,

miután a magyar koronajavakra zálogösszegül adott papirpénze szinte nem más, mint a közönségtől kamat nélkül felvett kölcsöntőke, melyet pedig a közönség egyes tagjainak busás kamatokra ad ki a bank, nem is tekintve, hogy értékük az agio fluctuációja szerint mostanság csak 50% volt.

Hát az államadósság?

No még az hiányzanak, hogy ezt elismerjük! Az 1848 előtti államadósságokban magyar hazáinknak semmi része sem volt, sőt mondhatni, hogy azok egy jó quotiense épen ellenünk fordítottak; az utolsó 11 év alatt contrahált kölcsönök pedig mind szervezett törlesztési alappal bírnak, az u. n. nemzeti kölcsön kivételével, melynek azonban nagyobb része az „önkénytes“ elnevezés kimondhatlan gúnyjára a mi nyakunkra rovatván fel, arra inkább keresztet vessünk, mint még téritési köteleességét ismerjük el.

Elvben semmi szín alatt a birodalom adósságaibani részvétet s kötelezettséget el ne ismerjük, mert úgy a közelgő bankrott új sanyarokkal árasztana el: hanem, ha már valamit még is tennünk kell, ámdotáljuk a civillistát busásabban, — megóva mindig a régi szokást, t. i. három és három évre!

Mi pedig a hadügyet illeti, annak saját administratióbai átvétele ép oly lényeges.

Igaz, hogy a katona nem csupán az ország védelmére való, mint a nemzetőrség, hanem támadásra, sőt a hon határain kívül is alkalmazható, de békeidőben, az az rendes körülmények, közt itthon annak a helye, s ne is legyen kivihető az országgyűlés beleegyezése nélkül.

Ily rendszer mind az ország beljében csendet és nyugalmat szerez, mennyiben az idegen katonasággal kelletlen surlódások megelőzhetnek, mind a külbékének is tekintélyes lámpontot nyujtand.

Kezében levén a nemzetnek a hatalom, katonáját s hozzá pénzügy adhatni vagy nem, ez által mérsékelve van a király hatalma, hőkönnyelműen az országot háboruba ne elegyíthessék: míg ellenkező esetben a fiszkalódó külhatalmasság százszorta meggondolja magát, míg y magyar királyba mer kötni, tudván, hogy a nemzettel van dolga, melleskesedésében ember- mint pénz-áldozatokban kimeríthetlen, ha méltósága és tekintélye védelmére megszavazza királyának a segítséget.

Pedig ezt meg is szokta tenni, mutatja elégszer történetünk.

Igy volt ez ezelőtt, s látjuk, hogy Mária Terézia több erőt kapott egyszeri kértére ez országtól, mint fia József kiharancsolni birt, — s több dicsőséget is nyert velünk, mint ez.

Ezer képen kell ennek újra lenni.

Lényeges dolog, — életkérdés, hogy mi teljes ministeriumunkat visszaállítsuk.

Es a megyerendszer, alkotmányunk ős jellege és oszlópa?

Tovább is szabadságunk védpaizsa marad, mert bárki mit lássék is a kettő egyezhetlensége fölött felhozni, csak szalkázás az, mert az egyik a másikat ki nem zárja.

Mi a ministerium? az ország kormányzója.

S mi a megyehatóság? az ország egy részének igazgatója.

Tulság azt állítani, hogy a ministerium rendeletei csak saját maga által kinevezett hivatalok által vitetnek telyesedésbe, hisz ezen fonalat csak kissé nyújtva, azon következésre kell jutnunk, hogy a ministeriumnak csak a saját maga által ez országba állított nemzet fog engedelmesskedni. Ez pedig mégis absurdum ugy-e?

Ne félőből kezdjük tehát az alkalmazást, hanem alulról, s mondjuk: hogy a megye tisztikara a megye népe által állittatik saját maga fölé, a ministerium pedig az ország által.

Ha a megyei tisztikar törvényeket kezd szétlegelni, megtagadja tőle a megye egyeteme az engedelmességet a nagyon helyesen, mert a katonát ugyan vakengedelmességre kötelezi esküje, de azért mégis cskébe szabja a törvény, hogy ha parancsnoka hazafurást szándékszik elkövetni, nemcsak megtagadja tőle az engedelmességet, hanem még küzdje is le.

Adjon a ministerium törvényszűrű rendeletet, melynek végrehajtására hivatva van, csupa gyerekes viselkedéssel bizony egyik megye sem fog neki ellenszegülni: ad pedig törvénytelen, ugy kötelessége is a hatalommal visszaélést korlátozni.

Netáni balmagyarázatok káros következéseinek halasztást nem tűrő esetekbeni kikerülé-ére szolgálhatna az eddigi cancellariai másodfoku rendelet, inkább parancs, helyesben egy a király saját aláírásával is ellátandó exequens, minck azután a megye engedelmskedni tartozék (a boldogtalan emlékezetü királyi biztosok örökre elöröltetvén) s csupán a legközelebbi országgyűlési ülészak alatt nyújthatná be panaszát az ország, illetőleg a ministerium törvénytelen eljárása ellen.

Igaz, hogy ez az odiosusnak kiáltott sérelmi rendszer, de azért nem vezetne idő és fáradságrabló discussiókra, mint hajdan a nemfelelős, az az önkényes cancellaria idejében, mert mig itt a kormányval kelle per longum & latum felelni, addig a képviselőház egyetlen szavazata eldöntené az ügyet tán egyetlen ülésben.

Mi pedig a megyerendszer belkormányzati hatalmát illeti; az csak a ministeriumot kinnéli a sokszoros fáradságtól. Praetor minima non curat.

Ha a ministeriumot a megye beligazgatása conturbálná, akkor a megyét is zavarnia kellének a faluk önkormányzatának, pedig ez csak ugyan nem áll, különben nem óhajtának vissza.

Hogy a megyeszervezetnek a viszonyokhoz illesztése szükséges, csak oly igaz, mint az, hogy a megyének fonállása és hatalmi elvénck fentartása szükséges.

A megyei képviseletből az 1848-ki XVI. t. c. 2-ik §-a szerini kirendelt állandó bizottmány élénck emlékezetet a hollandi tartományt statusok analog intézményére, sőt tán egyenest innét kölesönöztetett, természetesen alkalmazva körülményeink s alkotmányunkhoz.

Mert mig a hollandi tartományi statusok (megyeiképviselet egyeteme) saját kebléből választanak alsóházi képviselőket, addig nálunk ez a népnck közvetlen kezében van.

Ellenben joguk van a németalföldi tartományi statusoknak állandani méltóságokra s hivatalokra érdemdas honfiakat a király elé ter-

jeszteni, — mi nálunk eddig csak országgyűlésnek volt, az is csupán tartalmazó kikiáltások céljából.

Egy hatalomkörű pedig a két testület, mennyiből meg a bíró állomásokat is közvetlenül betölteni szokta, mind ott, mind nálunk, azonkívül a szegénység, ipar, kereskedelem és földművelés, sőt tanügyi törvények életbeléptetését eszközözi,

Lám pedig Németalföldnek is van ministeriuma, melyet csak úgy korlátol az országgyűlés.

Mi a kölcsönös vetet illeti, arra helyesenek találok Konek tudor ur azon javaslátát, hogy küttetnék ki törvényszerűleg egy bizonyos határidő, mely alatt a megyének a kormányrendeletek elleni kifogásait, — mint másfelől a ministeriumnak a megye autonom, neki tudomására juttatott, határozatait elleni tiltakozását az érdeklött félnek tudomására kelljen juttatnia, mint ez Belgiumban gyakorlatban van.

Ez által eleje vetetnék a messze multba visszanyúladozó recriminatioéknak.

Jellemző, hogy Békésmegye legelső közgyűlése alkalmával már gyakorlatba vette e bár okszerű, de még nem törvényes eljárást, mennyiben a később azután 1-ső alispánnak megválasztott Trefort Ágoston indítványára odafüggeszté feliratáéhoz azon záradékot, hogy ha 14 nap alatt a korlátnok ellene nem szól, ott bejelentett határozatait eszközésbe veszi.

Ad vocem: korlátnok.

Bizony érthetetlen állása van b. Vay ő exeljának.

Kiadta a főispáni utasításokat, s ime egy megye sem méltatta figyelemre, sok még felolvasásra sem: ez még a régi gyakorlat nyomán semmi esoda nem volna, — de hogy b. Vay csak egész flegmával nézte első kibocsátványa gunyolását, az már megfoghatatlan előttem.

A január 16-ki fulminatorium a rend érdekében nem volna helytelen, csak az a boldogtalan anyagi erőszak fenyegetése hiányoznék belőle, anzá is inkább, mert a német kormányférfiak célzatai sokkal jobban ismervék, mint hogy a nemzet féltékenyen ne bírta volna a sorok közül azok gúnyos arcait felismerni.

Lám kivétel nélkül vissza is utasított országszerte.

Egy megbecsülhetetlen haszna azonban mégis volt ez intermezzonak; az t. i. hogy mind az udvar, mind a világ megbizonyodott a feltraktokból a nemzet hű ragaszkodásáról a pragmatica sanctióhoz és őszinte bizodalmaról a kir. házhoz.

Látszik is a turini irányzatokban ennek visszahatása.

A korlátnok iránti eddigi tiszteletet mégis előbb ingatá, mint szilárdítá.

Mondják, hogy ő maga is a főlelős ministerium visszaállítására dolgozik s még örül az országszerte nyilatkozó ellenzéknak, mely az ő törekvéseinek kölcsönöz csak súlyt az udvarnál.

Visszatérve a megyékre, legelőször is az tűnik szemünkbe, hogy közülök nagyon sok ment túl az illő határon, de nem tervszerű destructiv vagy forradalmi szellemben, hanem tulcsapongó szabadelvűségből, mennyiben úgy látszik vadászatot tartanak a csattanósnál csattanosabb

kifejezésekre, felszabadulási első hevükben magukat mérsékelni sem bírván.

Pedig bármint vérünkben van is a lelkesülés, s bármi dicsérettel ismerjük is el a buzgalmat, jó lesz abban is mértéket tartani, mert a higgadságra a jelen válságos viszonyok közt több szükségünk van, mint valaha, a tulságoskodás visszahatást szülvén.

Mondjuk ki, hova törekszünk, de lépésenkint menjünk, úgy a már elfoglalt tért minden bizonnal megtarthatjuk.

Egy rohanó sereg elszakadozik, s oly védtelen oldalutat nyit az ellenek, hogy az gyengébb létére is szétszórhat bennünket.

Tartsuk meg megyéink autonóm függetlenségét, de ne akarjunk souverainek lenni.

Óvjuk meg megyéink szabadságát, de nem szabad feledni, hogy a szabadságnak postulatuma a törvény, mely korlátot szab élénk.

Vigyázzunk, nehogy ezen korlátot önmagunk sértsük meg, nehogy önmagunk mutassunk példát a törvénszegésre.

IV.

Testvérnépek, testvérországok.

Az olasz mozgalom óta divateszme lett a nemzetiségek emlegetése, csoportosítása, felzavarása.

Ennek van értelme ott, hol a nyelv egyszersmind külön országot is határol, de nálunk a nyelvcsoportozatokat nemzetiségeknek nevezni szélteben hosszában, enyhén szólva gondatlanság.

Nemzet egy hazában csak egy lehet, s a nemzetiség annyit jelent, mint nemzeti egyéniség az az önállóság, függetlenség: s ezen egyedül-lehető értelemben nem is lehet nálunk másról, mint magyar nemzetiségről szó.

Akadnak ugyan lázas sürkészek, kik e szavaknak egészen más értelmet bírnak kibötüzni, s nevezetesen csupa divat-hizelgésből a külön ajku feleket külön nemzetiségeknek nevezik: de én nem szünök meg, óvást tenni e visszaélés ellen, mert látom, hogy ennél jelentéktelenebb elismervényekből is utóbb önállósági és felsőbbbségi igényeket akarnak némelyek dedukálni.

Hát ha még a törvényben kezd nyoma lenni ezen szónak serb vagy román, helyesebben: rác vagy oláh nemzetiség, az az nemzeti egyéniség!

Ki fogja akkor ama ismét gyermekké betegült vénnek, vagy állítólag az őt is kényszerítő dühöncöknek rajangó izgatásit fékezni, ki hártárt szabni a szakadóknak. Hiszen egy elismert nemzetnek jogában kell lenni egy szövetségtől elállni, máshoz csatlakozni, legyen az bár a szt. István koronája, ez pedig Oroszország.

Maig is nevetem azon vakmerőséget, mellyel Rajasic, ki 1848-ban ujnyi bötükkal nyomott kiáltványokban decretálta a délszláv birodalmat muszka protectio alatt, mely állott volna az most ujra felmelegített bán-ságból, horvát- sőt illyrországokból s a partvidékből, hogy — mondom — ezen Rajasic az ő népének a csaszári ház iránti hü szolgálatait meri emlegetni, s azok megjutalmazását kéri.

De nem kevésbé nevetséges azon merő vakság, mellyel Bécsből e pártütöket ismét legyezik, mintha az ő érdekükben forrongnának.

Kérem jól megjegyeztetni, hogy nem serb nyelvü honfaink egyetemét értem, hanem a kálóczai irány hiveit.

Nem hiában akarják ezek magokat mint nemzetiség elismertetni, tudják nagyon, mit akarnak belőle idővel kifonni, csak a magyar menjen bele a törbe, s ezen most csekély csitító szernek látszó csábszavat örökítse meg törvényében.

Méltán haraghatunk azon erélytelen békelovagokra, kik minden áron csak békét és fraternisátiát akarván, készek saját nemzeti önállóságukat elfoszlányolni ezen egy porszemnyit engedni nem akaró ma-krancosoknak, kik azután ebeli gyávaságunkat ki is zsákmányolják.

Nem gondolják meg ezen mindenároni békeharátok, hogy egy ily áldozatokkal hozott béke jobban megizgatja létünket, mint egy vesztett csata melyben fiaink fele eltemetkezik ;

hogy a hazának java convergens működést igényel, nem pedig mind — meganyi kiváltságos csoportok teremtését, melyekbe untalan megbotolják a kormány és törvényhozás.

A mit a magyar törvény nem tilt, az mind szabad ez országban, már pedig sem a külön nyelvű tanácskozást, községi vezetést, tanítást nem tiltja, sem soha semminemű magánalapítványhoz nem nyult, s így mind az elsőknek gyakorlata, mind az utóbbinak kezelése szabad.

Az nem áll, hogy törvénynek kell hozatnia, a nyelvek szabad mozoghatásának védelmére, nehogy később ellenkező törvény nyerjen utat: mert ha ily elnyomó törvény van, vagy lesz is, elég megszüntetni, s ha pártfogoló törvény hozaték is, azt idővel eltörölhetni.

Szabadságot adjunk a nyelveknek, de közhatoságoknál, melyek a megyék, a jegyzőkönyveknek magyarul is kelljen vezetetniök, valamint minden okmánytermészetű kiadványnak magyar másolatát ki kell kötni.

Sajátságos jelenet marad, hogy sem a tót, sem a német lakosság oly követelésekkel nem állt elő, mint a rác és oláh.

Ad vocem: rác és oláh! Nem tudom megmagyarázni, miért követelik e népek a serb és román nevezetet. Minden nyelvnek megvan az ő sajátosságos tulajdon kifejezései, s Serbia magyarul Rácország, Rumania Oláhország. Sértés van e abban, ha mi a németeket nem dajtsnak, az olaszokat nem italiánóknak nevezzük, mint saját maguk? Így nem látom okát, mi lealázó volna abban, ha mi a déli és keleti nyelvcsoportokat beszélő honfiakat rácoknak és oláhoknak nevezzük saját nyelvünk szerint.

Vagy tán már a névnek féltékenysége is separatismusra céloz?

És mit akart a boldogtalan emlékezetű vajdaság visszakeblézési hirdetvényében azon pótlék, hogy Rajasic a serbek jogos kívánatait formulázza bizalmi tanácskozást hívjon össze?

A bécsi kormány ezen már roszhirü bizalmi eljárásoktól sehogysen tud megválni.

Holott ez nem is alkotványos.

Serb nyelvű honfiaink elégszer kinyilatkoztatták mind Gróf Mensdorffnak Ujvidéken, mind Rajasic, mind Stratimirovics által, hogy csak a nemzeti gyűlés illetékes véleményt nyilvánítani.

Miért nem hívják össze a nemzeti gyűlést, — a magyar nemzetet nem aggasztja az.

Ínkább aggasztja egy törvénytelen bizalmi gyűlés, melynek mun-

kálatát, mint nem a serb ajku honfiak egyetemes törvényszerű nyilatkozatát anélkül sem méltathatja a magyar országgyűlés tárgyalásra.

Mire valók ezen egymást keresztül metélő s csak a bonyodalmat kuszáló alkotmányellenes eljárások.

Miként is tudta a magyar kormány megengedni, hogy e redelet kiadassék?

Vagy még mindig patensekkel igazgatnak bennünket?

Ha a magyar korlátnok nem felelős is névszerint, de felelős a közvéleményben.

S az eféle közénk dobott Eris-almáért elítéli őt a nemzet.

Ismétlem: ne zavarjuk törvényeink szabad használatában és jótéteményei elvezetésében a testvér-népeket, — de ne is engedjük elfeledni magyarország lételetét mint magyar ország.

Könnyebb az egyikét megyében tolmácsot tartani, mint az összes megyékben minden nyelvekre.

Es pedig adjuk értésükre mindjárt kezdetben a tellyes joghasználatot, — de állítsuk is fel egyszerre a sorompót, melyet tiszteletben kell tartaniok.

S legyen a magyar kormány fellépése méltóság-telleyes, hogy érvényt szerezzen s tudjon tartani a közjognak.

Hiszen miért nevelték meg e népek a bukott kormány utósó vonaglási engedményeit, mellyel a vidéki nyelvek bebocsátását decretálta a hivatalokba?

Azért mert a 11-ik órában jött, s az akkor már a 12-ik óra kimaradását bizony nem tudta eszközölni.

A főtörvényszékeknél helyeseltető a különféle nyelvű képviselőt, mert a pörököt nem lehet magyar párban is készíteni, de ez utóbbit a közigazgatási ágban igenis szükség követelni.

Szükség pedig nemcsak a rendes 4 kerületből, de a királyhágón túliból és a dravántuliból is.

Nincs kifogás az ellen, hogy a horvát megyék specialis bajaik rendezésére külön gyűléseket is tartsanak, mert arra történeti joguk is van, minek tiszteletben tartását ha mi követeljük, nekünk is engedményezniünk kell, — de meg nem is ütközik törvénybe: hanem arra azon 3 megyét mégis saját érdekükben kívánatos volna rávenni hogy a magyar képv. selőházba oly arány szerint küldjön követeket, mint a többiek, s nevezetesen a tótországiak, partvidékiek, s hiszem hogy a dalmaták is készségesen tenni fognak, valamint az erdélyiek az unio tettelegességével szinte tesznek.

Ekkor azután a kormányzás könnyebbsége s az igazság szolgáltatás gyorsítása érdekében nem lehet kifogás azon részek alsóbbfoku egyesítése ellen.

A magyar kormánynak ellenben be kellenek folyni, hogy ott a nyelvi és vagyoni aristocratismus nyomása, — mint ez a választási tervezetnél nyilatkozni fenyegetőzött — érvényre ne lépjen, mert csak is az czelőli félelemnek tulajdonitható a tót- és dalmáthoni, mint partvidéki népek óvakodása a zággrábhózi csatlakozásban.

Mi pedig Erdélyben az eddigi szabadalmazott mint nemszabadal-

mazott osztályozásokat illeti, azok a magyar alkotmány kiterjesztésével eo ipso megszűnnek, s az ottani megyéknek (habár székeknek nevezetnének is) a mi modorunk szerinti szervezésével az ottani nyelvféltékenységnek és suprematiának természetszerűleg meg kell szűnni.

Ha pedig imittamott nem akarnának megszűnni, a magyar kormánynak kell elég eréllyel bírnia, hogy a törvényeknek tekintélyt szerezzen.

— Ugy de hát a fegyveres támadásokat akarjuk e felújítani? — kérdik a békebarátok.

Nem hiszem, hogy fegyverre kerüljön a sor, ha az izgatók eltávolíthatnak.

Hogy pedig az izgatásoknak — melyekre dicsvágyó kihágók mindig akadhatnak — eleje vétessék, már most is kötelessége volna a magyar kormánynak a kellő rendszabályok életbeléptetése, s főleg a netán szándokolt ok nélküli deputatióknak ő felsége általi elfogadtatását akadályozni.

Igaza van a fejedelemnek, ha népeinek egyes osztályait a suprematia elnyomása ellen pártfogolja, de ezen pártfogolásnak nem szabad a köztörvény ellen fellépőkre kiterjedni, kivált mikor ezeknek igazságuk nincs.

Már magában egy alkotmányos fejedelemnek nem szabad küldöttségeket elfogadni az ország ministeriuma egyezése nélkül, — miként történhetik hát, hogy b. Vay már is oly sokra szemet hunyt?

Azt állítja, hogy csak consolidálódjunk, majd vége szakad e visszaélésnek?

Nem végét kell annak szakítani, hanem elejét venni, mert egyszer megindulva nehéz azokkal elbánni, illetőleg őket lecsillapítani, vagy legalább százszorta hosszabb munka.

Gondoskodnia is kellenék a kormánynak az illető népek felvilágosításáról, mind az egyházfők, mind a politikai hatóságok, mind néplapok útján: pedig látjuk, hogy ebben a magyar kormány még ugyszólván semmit sem tett.

Erély tehát és elevenség a közérdek ügyében.

A nép maga sehol sem rossz, csak nem kell tudatlanságát törvényellenes izgatásra felhasználni engedni.

A nép tudja, mit vesztett ezreinek vérén 1849-ben, s tudja mit nyer vissza a magyar alkotmányban: mert a nép csak tényekből ítél.

A nép a régen megszokott magyar elemnek elismerése ellen sehol sem lázong, sőt ujjongva fogadandja a törvénynek számára még ugyszólván új kedvezményeit:

De a mint telyesen egyszerre kell ezeket reá kiterjeszteni, nem lassanként, mintha a kényszerűség nyomását viselnék magukon, — úgy nem is kell nekik a lecsillapítás ürve alatt annyit ígérni, melyet a magyar nemzet méltósága azután megtartani nem enged.

A horvát nép már óháját nyilvánítja a magyar választási törvény iránt, mivel a báni conferentia túlzó aristocraticus szellemet kezdte ölteni.

Hazánk megyéivel is elég okunk van meg nem elégedni, mert

Mármaroson kívül még egyet sem látunk, mely a polgári állásukat méltányosan respectálta volna.

Ne éreztessük felsőbbségünket, — a nép ösztönszerűleg elismer vezérének és követ minket, de mi iparkodjunk őt felemelni és megnyerni rokonszenvét.

Több legyen fogunk — hogy egy kissé plebejicus közmondással éljek — egy kanál mézzel, mint egy akó ecettel.

Ily viselettel azonban annál hatályosabban óvhatjuk meg hazánk köteles nemzetiségi méltóságát, melyet soha szem elől téveszteniünk nem szabad.

V.

Mire számítsunk ?

Látjuk, hogy a sympathiák belügyeinket illetőleg is megoszolnak, s ne vezetésen a törvényes eljárás kérdésében homlokegyenesti ellenkezése tünnek fel, részint az eddigi törvénykezés folytatását kívánva, mint ez a korlátnoki utasítás mondja, részint a magyar törvény és pörrendtartás rügtöni restitutióját követelve, mint ez még az országbirói értekezleteken is előtérbe nyomult.

Ez utóbbi nézetnek a mindenütt elvül kitüzött 1848-ki alap és törvényesség kitüzése támogatására jó, de mivel a most folyamatban levő pörök az osztrák codex alapján indítottak, azoknak a magyar jogelvek szerinti folytatása és elitélése, még a sok oldalról sürgetett 2 havi moratorium után is csak akkor leend megengedhető, ha ebbe mindkét fél beleegyezik.

E modernak alkalmazása pedig akár mindjárt is kezdetét veheti, s ez által mind a két vélemény kibékíthetetik.

Igaz, hogy ez által kétféle törvényszék támad, de miután az új pörök a magyar törvények értelmében indíthatók, a régiak csak hamar elvégzik teendőiket, s átmeneti korszakban a dualismus kikerülhetlen.

De akármiként történjenek is e rendezés, benne csak megnyugszik az ország a képviselőgyűlés határozatára: azonban lehetlen ezt várni politikai szerepétől, melyről pedig még eddig gyanításaink sem igen lehetnek.

A többfelé tárgyalt párhuzamok az 1791-ki koronázó gyűlés történetéről arra látszanak emlékeztetni, hogy a közvélemény a király elé szabandó diploma és eskü formulázását annyira kívánja az országgyűlés által eszközöltetni, miként még a koronázás elhalasztását, esellegesen tán megtagadását is decretálja, ha a király onkat el nem fogadja.

Szorosan vett ó-conservatív pártunk ezt törvénytelennek tartja, mert a diploma mindig egyszersmind törvényekik, melyet tehát nemcsak a nemzet, hanem a király is alkot, e szerint annak megállapításába, mint 1791-ben a korona is befolyhat: de lényeges különbség vagyion mostani helyzetünkben a fejedelem irányában az akkori helyzethez képest.

Akkor II. Lipót királyt megakarák korlátozni testvérének hibái mi-

att, nehogy azokba essék, — most ellenben az ezen hibákat már elkövetett fejedelmet kell moderálni.

Akkor a szándokolt rendszabály csak oyatosság volt, most pedig kötelesség.

Hiszünk ugyan a fejedelem jó szándékának, de saját nemzetelünk lénye ellen vétenénk, ha feltétlen bizalomban ringatnók magunkat.

Ez azért még nem a forradalom terére való lépés, csak jogainknak a multak szomorú tapasztalása által kényszerített követelménye.

Negatív oppositíóval ma már ki nem jövünk, hanem erély kell.

A negatív oppositiónak határai vannak.

Mikor a temesvári protestans egyház patenstárgyaló gyűlésén másodmagammal az autonomia védelmére felszólaltam, a következő napon a gyülekezet szabadelvűnek tartott gondnoka privátim megtámadt, miért szólaltam fel, — hallgatni kell, a hallgatás legyen feleletünk.

— Ezt én is gondoltam eleinte — felelék — de tartottam tőle, hogy a patenst erővel behozni igyekvő lelkész egyikét szolgálékü embert összehív, ránk szavaztatja ez új rendszert, s akkor hiában lesz a késő protestálgatás.

Hlyen nézetben vagyok a koronázási oklevélről is: ne hunyjuk be egyik szemünket az egyesség létrehozhatásaért, mert majd örökre beragasztják azt.

De ellenben ha a fejedelem telyes jogaink elismerését aláírja, támogassuk is őt kifejthető erőnkkel.

Hogy ő ezt meg fogja tenni, bizonyosnak látszik, mert a kitörni készülő különbnyodalmak sarkalandják.

Ezen nyomást javunkra fordíthatjuk, de nem győzöm eléggé kérni nemzetemet, hogy az alkalommal vissza ne éljen, s magát tulságokba ragadtatni ne engedje.

Tudom, nagyon tudom, hogy divateszme most a külföldi mozgalommal kacérkodás, ugyannyira, miként a megyék a számüzötteket egyremást választák bizottmányi tagoknak, mielőtt hazatérhetek volna, a helyett, hogy számukra csak a helyet hagynák üresen, mi értelmesb demonstratio volna, s az uralkodó család elkescritése helyett azt inkább engedményekre hangolhatná, magukat pedig január a 16-ki 1-ső ponttól megkimélhetendék.

De csekélységem érzetének dacára véteknék tartom az újraalakulás válságos korszakában a pillanatnyi hatás utáni kapkodást, mely azal fenyegetőzik, hogy a komoly lépéseket paralyzálja.

Alig van a számüzöit nagy hazafiaknak buzgóbb tisztelője, mint én, de nem hiszem, hogy az érdekükbeni tüntetést kívánnák akkor, midőn szeretett hazájuk békés rendezése a fődolog.

Én Szemerének igazat adok, midőn figyelmeztet, hogy Napoleon vagy olaszország tetlleges gyámolítására egy netán tervezett mozgalomban ne építsünk, ne pedig azért, mert az első a legspecialisabb érdek vezérli, dynastiájának megszilárdítása, az utóbbi pedig magával is soká jötehetell-n lesz még.

Ha tekintjük, hogy Siciliából már küldöttségek mentek Gaetába alkudozni; ha szemre vesszük, hogy a volt fővárosok, Nápoly, Florenz

Modena, Parma, melyeknek fele lakossága az udvarok s az ezek körébe gyűlekvő idegenek után élt, melyek tehát minden órán készek az udvarok visszaóhajtására: bizonytal nem fogjuk magunkat az olasz királyság hatalmának oly csalálmaiban ringatni, mintha az még kifelé is működni birna.

Magunk erejére voltunk utalva 1000 év óta, mikor a dicső Árpád alatt ősapáink e hont alapíták: magunk erejére vagyunk utalva ma is.

Nincs rokonunk sem északon sem délen, mely rokonszenvi lelkesedésben értünk fellépne: ellenben számító, sőt legtöbbször leselkedő szomszédokkal vagyunk környezve, kik még hazánk kebelében is szitják a visszavonást.

Legyünk éberek, ne kapkodjunk ujdonsült coalitiók csábjai után, mikor 3százados naturalizált megszokott szövetségesünk van királyunk német birodalmában.

Nem lehet elvitáznunk ettől a hü indulatot, mert tettek bizonyítják azt a történetben, mikor a törököt megtörni és kiüzni kellett; nem lehet elvitáznai most sem, mert alkotmányos mozgalmaink mellett haugosan nyilváníták helyeslőcsüket.

Ne azonosítsuk egyikét szolgálalkü egyéneikkel az egész népet, hisz olyanok nálunk is akadtak: de tekintsük bennük a felvilágosult barátságot, melyet most még a hála némi érzete fokozand, midőn látják, hogy nemzetünk az ő szabad intézményeik kieszközlésére is befolyt nyílt fellépése és nyilatkozata által.

A német nép nem perfid, mint ez az angolról példabeszéddé vált, de melyre mégis annyi cserbenhagyása dacára még mindig sokan számítatni hisznek: a német az igaz kissé nehézkes, de azért egyenes, s ha nagynehezen fásultságából felrázatik, kitarító és tenni is tud.

Nem ugy áll Europa constellatiója, hogy mi kívülük szövetségest találhatnánk, miután hiszem, hogy minden higgadt hazafi óvakodandik a délkeleti lázadás ölébe rohanni, mert az nagyon problematicus sikere mellett is velünk nem törődik.

A politikai rokonszenveket vagy egyesületeket a nyelv, a historia és a geografia terminálják.

Nyelv és geografia nyíltan ellene szól a mi délkeleti gravitációnknak: mi pedig a historiai reminis entiákat illeti, sokkal inkább elavultak, mint, hogy a nép között is életjelt mutatnának, — pedig az egyikét tudós nem vezérli az országokat, legkevésbé oly mozgalmas viszonyok közt, — a politikusok pedig legfőlebb hasznunkat vennék, de nemzetüket értünk áldozatokba bizony nem döntenék.

Nem marad más hátra, mint a már 3századon tartó történeti kapcsolat föntartása.

Maradjunk ebben conservativek, ne bonyolítsuk anélkül is sok és fontos belteendőinket oly irányzatok belevegyítése által, mely absolut kárunkra volna minden körülmények közt, minél inkább most, midőn nem lehet elég erőnk az őszpontosításra, hogy lazult államéletünket consolidálhassuk.

Z á r s z ó.

Nagyon érzem, hogy nem vagyok illetékes e nagy idők közepette szót emelni: de kötelességemnek érzem mégis nyilvánítani, miként vélekedik egy nagyszámu mérsékelt osztály, mely bár szerényebb, mint hogy az ügyek rendezésével azok élére lépjen, de azért sokkal számosabb a lármás vezetőknél.

Minden átalakulási korszak mutatja a numerica proportio ezen visszasságát, történjék az erőszakos vagy békés uton.

És valamint a nagy angol államférfi őszintén kimondá, hogy épen a kormányon ülő pártnak érdekében fekszik, ha nem léteznék, teremteni ellenzeket, nehogy tulságokra ragadtassék: ugy azt hiszem én, hogy az ellenzéknek azon embere bírálhat nyugodt véleménnyel, ki személyesen a pártküzdelmek körén kívül áll.

Nyilatkozataim sürgőssége nem engedé, hogy mindent tárgyaljak, s azok rhapsodicus modora nem, hogy tüzetesen tárgyaljam.

Nem bizonyítékok halmazával akartam eltönni az olvasót, — ám bár tán ittott átlátszik soraim mögül, hogy azokkal ismerős vagyok, — hanem a szemlélet eszmemenetére utalni őt.

Ez az oka, hogy némely passust tán a magasb politikusok megmosolyognak, — még inkább elleneseim kigu yolandnak, de mindezt felfogja érni azon eredmény, ha a mohó regenerátorok legalább azon tudatra ébrednek általa, hogy az öröm lelkesülése még nem ragadott el mindenkit annyira, miként léptei kezdeténél a véget is latba ne vesse.

Audax esse non sufficit.

Íráni Temesvárott, Gyertyaszentelő napján. 1861.

DE BALLAGI GÉZA.

